

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 lutego 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Ewa Cyran (spr.)
Sędziowie:	SSA Iwona Niewiadowska-Patzer del. SSO Wiesława Stachowiak
Protokolant:	inspektor ds. biurowości Beata Tonak

po rozpoznaniu w dniu 27 lutego 2013 r. w Poznaniu

sprawy z wniosku **M. K.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P.**

o emeryturę

na skutek apelacji wnioskodawcy M. K.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu

z dnia 30 lipca 2012 r. sygn. akt VIII U 4227/11

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu – Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach zastępstwa procesowego w instancji odwoławczej.

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P. decyzją z 1 listopada 2011 roku, znak (...) na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze oraz ustawy z 17 grudnia 1998 roku emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych odmówił M. K. prawa do emerytury.

Zakład uzasadnił decyzję niespełnieniem przez odwołującego wymogu wykonywania co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze oraz pozostawianiem w stosunku pracy.

Na podstawie dowodów dołączonych do wniosku organ rentowy na dzień 31 grudnia 1998 roku przyjął za udowodnione okresy pracy w szczególnych warunkach wynoszące 5 lat, 8 miesięcy i 4 dni przypadające w czasie od 2 lutego 1976 roku do 14 maja 1979 roku, od 2 kwietnia 1989 roku do 15 sierpnia 1989 roku i od 23 września 1989 roku

do 30 września 1991 roku. ZUS nie zaliczył do pracy w szczególnych warunkach okresów zatrudnienia: w Zakładach (...) Komendy (...) Policji od 3 listopada 1993 roku do 16 lipca 1995 roku, od 11 grudnia 1995 roku do 30 listopada 1996 roku, a także okresu zatrudnienia w (...) S.A. od 22 sierpnia 1983 roku do 1 kwietnia 1989 roku, ponieważ w świadectwach wykonywania prac w szczególnych warunkach z 29 czerwca 2004 roku i odpowiednio z 22 września 2011 roku, nie podano prawidłowej nazwy stanowiska oraz punktu według zarządzenia resortowego.

Ponadto Zakład poinformował, że okresy zatrudnienia w szczególnych warunkach w Zakładzie (...) Komendy (...) Policji oraz w (...) Przedsiębiorstwie (...) nie mają wpływu na zmianę decyzji, ponieważ łączny okres pracy w szczególnych warunkach wynosiłby 13 lat, 11 miesięcy i 20 dni.

Na dzień 31 grudnia 1998 roku M. K. legitymuje się wymaganym 25-letnim okresem składkowym i nieskładkowym.

Odwołanie od decyzji wniósł M. K..

Odwołujący wskazał dowód z zeznań świadków na potwierdzenie wykonywania pracy w szczególnych warunkach w (...) Przedsiębiorstwie (...) w (...) Przedsiębiorstwie (...) Oddział w P. oraz w Zakładach (...) Komendy (...) Policji w P..

Odwołujący zakwestionował także zaliczenie okresu zatrudnienia w (...) Przedsiębiorstwie (...) jedynie do 14 maja 1979 roku, wskazał iż pracował tam do 31 lipca 1983 roku.

Sąd Okręgowy Sąd Pracy I Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu wyrokiem z 30 lipca 2012 roku, w sprawie VIII U. 4227/11 oddalił odwołanie.

Sąd Okręgowy dokonał następujących ustaleń faktycznych:

M. K. (...) roku ukończył 60 lat.

Na dzień 1 stycznia 1999 roku odwołujący udowodnił ponad 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych.

Odwołujący rozwiązał stosunek pracy i nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego. .

Odwołujący był zatrudniony:

1. od 2 lutego 1976 roku do 14 maja 1979 roku, od 2 kwietnia 1989 roku do 15 sierpnia 1989 roku i od 23 września 1989 roku do 30 września 1991 roku; okresy te, wynoszące 5 lat, 8 miesięcy i 4 dni, zostały uwzględnione przez organ rentowy do okresów pracy w szczególnych warunkach,

2. w Zakładach (...) Komendy (...) Policji od 3 listopada 1993 roku do 16 lipca 1995 roku i od 11 grudnia 1995 roku do 30 listopada 1996 roku; okresy te nie zostały zaliczone do okresów pracy w szczególnych warunkach, ponieważ w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach z 29 czerwca 2004 roku nie podano prawidłowej nazwy stanowiska oraz punktu według zarządzenia resortowego,

3. w okresie od 17 lipca 1995 roku do 10 grudnia 1995 roku odwołujący został oddelegowany do pracy w zakładzie (...),

4. w (...) S.A. od 22 sierpnia 1983 roku do 1 kwietnia 1989 roku, okresy te nie zostały zaliczone do okresów pracy w szczególnych warunkach, z uwagi na fakt, iż w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach z dnia 22 września 2011 roku również nie podano prawidłowej nazwy zajmowanego stanowiska oraz punktu według zarządzenia resortowego.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy jako właściwe dla rozstrzygnięcia wskazał przepisy art. 184 ustawy z 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Oceniając spełnienie przesłanek warunkujących nabycie prawa do emerytury przez odwołującego, Sąd I instancji uznał, iż ma on ukończone 60 lat, wymagany na dzień 1 stycznia 1999 roku okres składkowy i nieskładkowy, nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego oraz rozwiązał stosunek pracy.

Jak wskazał Sąd I instancji odwołujący nie udowodnił okresu zatrudnienia w wymiarze 15 lat, na podstawie którego byłaby możliwość ustalania w toku postępowania, czy odwołujący pracował w szczególnych warunkach w tym okresie, bowiem nawet gdyby uwzględniono pracę odwołującego w szczególnych warunkach w Zakładzie (...) Komendy (...) Policji oraz w (...) Przedsiębiorstwie (...) łączny okres pracy wynosiłby 13 lat, 11 miesięcy i 20 dni, zamiast wymaganych 15 lat.

Z uwagi na fakt, iż odwołujący nie spełnia jednego z warunków niezbędnych do nabycia prawa do emerytury nie mogło ono zostać przyznane.

Z uwagi na powyższe Sąd Okręgowy nie prowadził postępowania w celu ustalenia, czy odwołujący pracował w szczególnych warunkach w okresie 13 lat, 11 miesięcy i 20 dni.

Ponadto Sąd I instancji uznał, że skoro treścią decyzji była odmowa prawa do emerytury - świadczenia jako całości, Sąd nie może odrębnie ustalać kwestii, które wykraczają poza zakres tej decyzji, w tym wypadku odrębnie ustalać, czy odwołujący pracował w szczególnych warunkach w okresie 13 lat, 11 miesięcy i 20 dni. Nawet gdyby takie ustalenia zostały w niniejszej sprawie poczynione, to nie mogłyby wpłynąć na rozstrzygnięcie sprawy i spowodować zmiany zaskarżonej decyzji. Sąd Okręgowy powołując się na rozstrzygnięcie Sądu Apelacyjnego w Poznaniu w sprawie III AUa. 778/08 wskazał również, iż niedopuszczalne jest rozpoznawanie merytorycznych żądań, które wykraczają poza zakres zaskarżonej decyzji.

Apelację od całości wyroku wywiódł odwołujący, podnosząc zarzuty:

1. sprzeczności istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego poprzez przyjęcie, że odwołujący wykonywał pracę w (...) Przedsiębiorstwie (...) tylko w okresie od 2 lutego 1976 roku do 14 maja 1979 roku,
2. naruszenia prawa procesowego tj. art. 328 k.p.c. poprzez nie wskazanie przyczyn, dla których dowodom świadczącym o tym, iż odwołujący przepracował w (...) Przedsiębiorstwie (...) w sumie w okresie od 2 lutego 1976 roku do 31 lipca 1983 roku, Sąd I instancji odmówił wiarygodności i mocy dowodowej i uznał, że odwołujący pracował w (...) Przedsiębiorstwie (...) tylko w okresie od 2 lutego 1976 roku do 14 maja 1979 roku,
3. naruszenia prawa procesowego tj. art. 227 k.p.c. poprzez nie ustalenie, czy odwołujący wykonywał pracę w warunkach szczególnych: w (...) Przedsiębiorstwie (...) także od 15 maja 1979 roku do 31 lipca 1983 oraz w Zakładzie (...) Komendy (...) Policji od 3 listopada 1993 roku do 16 lipca 1995 roku i od 11 grudnia 1995 roku do 30 listopada 1996 roku, oraz w (...) S.A. od 22 sierpnia 1983 do 1 kwietnia 1989 roku, co miało istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy.

Wskazując na powyższe zarzuty odwołujący wniósł o zmianę wyroku w całości poprzez uwzględnienie odwołania oraz o zasądzenie od organu rentowego na jego rzecz kosztów procesu według norm przepisanych, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpatrzenia, przy uwzględnieniu kosztów postępowania odwoławczego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja okazała się uzasadniona.

Swoje uprawnienie do emerytury M. K. wywiódł z przepisu art. 184 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (w dalszej części uzasadnienia również „ustawy”), zgodnie z którym

ubezpieczonym urodzonym po 31 grudnia 1948 roku przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli:

1. okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz
2. okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27.

Zgodnie z treścią przepisu art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS ubezpieczonym urodzonym przed 1 stycznia 1949 roku będącym pracownikami zatrudnionymi w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze przysługuje emerytura w wieku niższym niż określony w art. 27 pkt 1 (dla mężczyzn 65 lat). Natomiast wiek emerytalny, rodzaje prac lub stanowiska oraz warunki na podstawie, których osobom wymienionym w art. 32 ust. 2 i 3 ww. ustawy przysługuje prawo do emerytury ustala się na podstawie "przepisów dotychczasowych", tj. rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Zatem wnioskodawca aby uzyskać prawo do emerytury przy ukończonym 60 roku życia musiał wykazać co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Podstawą do ustalenia tego, czy praca była wykonywana w szczególnych warunkach jest wymienione rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku (w dalszej części uzasadnienia również „rozporządzenie”). Okresy pracy w warunkach szczególnych, stosownie do § 2 ust. 2 rozporządzenia stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według określonego wzoru, lub w świadectwie pracy.

Przed przystąpieniem do oceny podniesionych w apelacji zarzutów, Sąd II instancji za zasadne uznał odniesienie się do stanowiska Sądu Okręgowego dotyczącego zakresu kognicji sądu pracy i ubezpieczeń społecznych rozpoznającego odwołanie od decyzji organu rentowego.

W ocenie Sądu Apelacyjnego nie zasługuje na akceptację pogląd, jakoby badając decyzję organu rentowego w przedmiocie prawa do emerytury na podstawie art. 184 ustawy emerytalnej, sąd nie był uprawniony do oceny zasadności przyjętych przez Zakład okresów pracy ubezpieczonego w szczególnych warunkach, skoro jest to jedna z niezbędnych przesłanek warunkujących nabycie tegoż prawa. Rozstrzygnięcie Sądu Apelacyjnego w Poznaniu w sprawie III AUa. 78/2008, cytowane przez Sąd Okręgowy na poparcie swego poglądu, nie zapadło w analogicznej sytuacji procesowej. W sprawie tej bowiem Sąd I instancji zawarł w sentencji orzeczenia rozstrzygnięcie wykraczające poza zakres rozpoznania sporu wyznaczonego zaskarżoną decyzją; niejako „na wypadek” przyszłego postępowania z wniosku ubezpieczonego przed organem rentowym o emeryturę na innej podstawie prawnej.

Konsekwencją błędnego zapatrywania Sądu Okręgowego jest fakt, iż uzasadnienie zaskarżonego orzeczenia sprowadza się do powtórzenia ustaleń zakładu i przyjętej przez organ rentowy oceny prawnej wniosku M. K..

Sąd I instancji nie poczynił żadnych własnych ustaleń faktycznych na okoliczności istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, ocena zgromadzonych w sprawie dowodów jest nielogiczna a o nierozpoznaniu istoty sprawy świadczą rozważania zawarte w uzasadnieniu wyroku.

I tak, Sąd Okręgowy dopuścił wprawdzie dowód w zeznań świadków na okoliczność okresu i charakteru zatrudnienia odwołującego w (...) Przedsiębiorstwie (...) w P., (...) Przedsiębiorstwie (...) i w Zakładach (...) Komendy (...) Policji, jednak dokonując oceny tych dowodów wskazał, iż nie uwzględnił ich z uwagi na to, iż łączny okres pracy w szczególnych warunkach i tak nie wyniósłby 15 lat.

Sąd I instancji nie wziął pod uwagę zeznań odwołującego w zakresie dotyczącym charakteru jego pracy w poszczególnych zakładach, ponieważ w pierwszej kolejności nie został spełniony warunek polegający na udowodnieniu zatrudnienia w wymiarze 15 lat. Sąd I instancji przyjął przy tym, iż apelujący nie wniósł żadnych innych środków dowodowych.

W dalszej kolejności Sąd I instancji zważył, iż „odwołujący nie udowodnił okresu zatrudnienia w wymiarze 15 lat, na podstawie którego byłaby możliwość ustalania w toku niniejszego postępowania czy odwołujący pracował w szczególnych warunkach w tym okresie, bowiem nawet gdyby uwzględniono pracę odwołującego w szczególnych warunkach w Zakładzie (...) Komendy (...) Policji oraz w (...) Przedsiębiorstwie (...) łączny okres pracy wyniósłby 13 lat, 11 miesięcy i 20 dni, zamiast wymaganych 15 lat”.

Odnosząc się do powyższego podkreślić należy z całą mocą, iż rzeczą Sądu I instancji było przeprowadzenie postępowania dowodowego, ocena zgromadzonego w jego wyniku materiału, dokonanie ustaleń faktycznych oraz ich ocena w świetle właściwych dla rozstrzygnięcia przepisów prawa, a wszystko to zgodnie z przepisami kodeksu postępowania cywilnego.

Odwołujący poprzez zeznania świadków, przedłożone w organie rentowym dokumenty oraz własne zeznania dążył przecież do wykazania, iż posiada niezbędny w świetle uprawnień emerytalnego przy obniżonym wieku, warunek wykonywania pracy w szczególnych warunkach co najmniej przez 15 lat.

Sąd I instancji w ogóle nie odniósł się do zarzutu odwołującego dotyczącego zaliczenia mu zatrudnienia w (...) Przedsiębiorstwie (...) w P. jedynie w okresie od 2 lutego 1976 roku do 14 maja 1979 roku, zamiast, co wynika jednoznacznie ze świadectwa pracy z 29 lipca 1983 roku (w aktach organu rentowego) do 31 lipca 1983 roku.

Zatem w przypadku ewentualnego wykazania przez odwołującego w toku procesu, wykonywania pracy w szczególnych warunkach we wszystkich miejscach zatrudnienia wskazywanych przez niego, tj. w (...) Przedsiębiorstwie (...) w P., Zakładzie (...) Komendy (...) Policji i (...) Przedsiębiorstwie (...), oraz z uwzględnieniem niespornego okresu 5 lat, 8 miesięcy i 4 dni, jej łączny wymiar przekroczyłby 15 lat.

Z powyższych względów zaskarżony wyrok nie poddaje się kontroli instancyjnej, a wszystkie podniesione przez apelującego zarzuty uznać należało za uzasadnione.

Niewyjaśnienie i pozostawienie poza oceną okoliczności faktycznych stanowiących przesłanki zastosowania norm prawa materialnego będących podstawą roszczenia świadczy o nierozpoznaniu istoty sprawy, co musiało skutkować uchyleniem zaskarżonego wyroku i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Sąd I instancji przy ponownym rozpoznaniu odwołania M. K. winien w pierwszej kolejności przeprowadzić pełne postępowanie dowodowe, a zgromadzone dowody zarówno z zeznań jak i dokumentów poddać ocenie stosownie do art. 233 § 1 k.p.c., co winno znaleźć wyraz w uzasadnieniu wyroku, zgodnie z art. 328 § 2 k.p.c.

Wydając rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy winien uwzględnić, iż świadectwo pracy podobnie jak i inne dowody podlegają w postępowaniu sądowym weryfikacji co do zgodności z prawdą w kontekście całokształtu materiału dowodowego.

Warto również zaznaczyć, iż zajmując się zagadnieniem zakresu stosowania rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w świetle art. 32 ust. 1 ustawy o emerytach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Sąd Najwyższy w uchwale z 13 lutego 2002 roku, w sprawie III ZP. 30/01 stwierdził, że odesłanie do wykazów obejmujących świadczenie pracy w warunkach szczególnych nie obejmuje przepisów kompetencyjnych § 1 ust. 2-3 rozporządzenia. Brak kompetencji do tworzenia wykazów obejmujących stanowiska, na których świadczona jest praca w szczególnych warunkach na poziomie resortowym, pozbawił mocy akty niższego rzędu, zawierające wykazy prac w szczególnych warunkach wykonywanych w poszczególnych zakładach. Zarządzenia resortowe mogą mieć znaczenie jedynie w sferze dowodowej.

Nadto zasadnicze znaczenie dla oceny uprawnień do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym ma nie nazwa zajmowanego przez ubezpieczonego stanowiska lecz rodzaj powierzonej mu pracy.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że praca w szczególnych warunkach, bez względu na nazwę zajmowanego stanowiska, to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 roku (wyroki Sądu Najwyższego: z 14 września 2007 roku, w sprawie III UK 27/07, z 19 września 2007 roku, w sprawie III UK 38/07, z 6 grudnia 2007 roku, w sprawie III UK 66/07, z 22 stycznia 2008 roku, w sprawie I UK 210/07, i z 24 marca 2009 roku, w sprawie I PK 194/08).

Decydującą rolę w analizie charakteru pracy ubezpieczonego z punktu widzenia uprawnień emerytalnych ma zatem możliwość jej zakwalifikowania pod którąś z pozycji załącznika do rozporządzenia z 7 lutego 1983 roku.

Wobec powyższego apelacja odwołującego musi być uznana za uzasadnioną, a w związku z tym, że podstawę rozstrzygnięcia Sądu Apelacyjnego stanowi nierozpoznanie przez Sąd Okręgowy istoty sprawy, jej uwzględnienie prowadzi do uchylecia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania (art. 386 § 4 k.p.c.) oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania odwoławczego (art. 108 § 2 k.p.c.).

/del.SSO Wiesława Stachowiak/ /SSA Ewa Cyran/ /SSA Iwona Niewiadowska-Patzer/